

HANGSÚLYTEVÉSEINK

Egyik testvérem nagy beszélgetésre készült egy velünk szemben nehézségeket felhozó lelkipásztorral. Segítséget kért: foglaljam pontokba tanításunk hangsúlytevéseit. Ezeket a pontokat a könnyebb áttekinthetőség kedvéért négy csoportba osztom: Tanításunk forrásai. Teológiánk tartalma. Pasztorál teológiánk. Egyházhűségünk.

A. Tanításunk forrásai.

1. A Szentlélek mindenkiiben működik, a Péter-utód szerepe koordináló

Jézus a maga és az Atya lelkét ajándékozza – meg nem szűnően – a Benne hívőknek. A megtestesülés az Isten legnagyobb kinyilatkoztatása. Ezt a kinyilatkoztatást a nekünk adott Lélek erejével egyre jobban és jobban meg kell értenünk. Ezt tették azok a tanítványok, akik elsőként mondták el, és írták le az általuk megértett kinyilatkoztatást. Ezt folytatták az utánuk következő keresztény írók, az egyházatyák, az egyházdoktorok, a zsinatok, a pápai megnyilatkozások, korunk teológusai, és az ugyanezt a kinyilatkoztatást elemző-vitató élő egyházi közösségek. A Lelket egyéneként kapjuk, de mint egymással közösségben élő egyének: ezért nagyon akarunk figyelni egymásra, s a legfőbb koordináló tiszttel megbízott Pétertől várjuk a pecsétet, vagy kiigazítást arra, ahogyan ezt a kinyilatkoztatást értelmezzük. A kiigazítást tévedéseink megmutatásával, nem autoritatív alapon várjuk.

Irodalom: A Szentlélek működése az Egyházban. Kar. Aj.1972. 148-55.
A keresztény tudat sorsa. KIO 137.num.

2. A Kinyilatkoztatás forrásait rangsoroljuk.

Legsajátosabb értelemben Jézus Krisztusnak, a megtestesült Fiúnak az életét, és tanítását tekintjük kinyilatkoztatásnak. Minden egyebet ehhez mérünk hozzá.

Sajátos értelemben tekintjük kinyilatkoztatásnak mindazt, ami következménye annak, hogy Isten kinyilatkoztatta magát Ábrahámnak. Gondolunk itt elsősorban Ábrahám-ivadékainak az ivadékok által elfogadott szent könyveire – az Ó- és Újszövetségnek az Egyháztól elfogadott (kanonizált) könyveire. Hogy az Ószövetséget Krisztus mércéjével kell mérnünk, erre maga Krisztus tanított minket. Ugyanezt a magatartást tanúsítjuk az Újszövetség nem Jézus ajkára adott tanításaival szemben, mert ezek a tanítások különböző szemléleteket tükröznek, s ezeknek értékelésében alapvetően csak az vezethet bennünket, hogy mennyire közelítik meg a legsajátosabb értelemben vett kinyilatkoztatást, s ezzel harmóniában maradva bontják-e ki a Krisztus-esemény tartalmát. Jakab és Pál teológiai vitájában például a jézusi tanítás alapján foglalunk állást.

Másodsorban gondolunk az Újszövetség során született nem kanonizált írásokra, az első keresztény írásoktól kezdve a maiakig, különös figyelmet szentelve az Isten népétől elfogadott zsinati és péteri döntéseknek. Mindezeket is állandóan hozzámérjük a Mércéhez; azaz nem Denzinger- (a döntések gyűjteménye) teológiát képviselünk, mert az az áthagyományozás és elfogadás nem megmerevült dogmákat, hanem élő, eleven dogma- (tanítás-)fejlődést eredményezett a megváltás kétezer esztendeje során.

Irodalom: Merre menjek? 19.: Háromféle kinyilatkoztatás
Cl. Geffré: A teológiai kutatás jelenlegi áramlatai. MÉRLEG. 1976.3.
Y. Congar: Az elfogadás mint ekklesiológiai realitás. Concilium, 1972. szept.
Kísérlet annak meghatározására, hogy milyen szerepet töltött be Pál a pünkösdi utáni Egyház életében. Kar. Aj. 1976.

3. *A nagy vallások és a profán írók által betöltött prófétai szerepkör értékelése*

Legszélesebb értelemben kinyilatkoztatásnak tekintjük mindazokat a tanításokat, amelyekben felfedezzük a Jézusban történt kinyilatkoztatásra emlékeztető vonásokat. Azért, mert ezeket a tanításokat az Isten képére teremtett és Istentől a Lélekkel megajándékozott ember Istentől származó hangjainak tekintjük. Mindenekelőtt ilyennek tekintjük a nagy vallások szent könyveit, s ezeknek liturgiánkban is szerepet biztosítunk (Lao Cse, Védák, Korán, stb).

Ilyennek tekintjük az Istenre mélyen ráérző filozófusok írásait (pl. Platón, Marcus Aurélius), s ezeknek is szerepet biztosítunk liturgiánkban.

Végezetül nyitott lélekkel figyeljük az elmúlt korok (pl. Erasmus, Balgaság dicsérete) s főleg a mi korunk szépirodalmi alkotásait is, amennyiben Istentől, és a számunkra alapvető fontosságúnak tetsző jézusi gondolatokról szólnak, – akár versben, akár prózában –, mert ezt a szerepkörüket prófétainak, előremutatóknak találjuk. Nem egyszer jobban fűj felőlük az evangélium szelleme, mint a korukbeli teológiai irodalomból.

Irodalom: Liturgiánkban felhasznált szövegek: Kar. Aj. '74.I. 22-9. '75 II. 29-33
Hindu, buddhista és mohamedán írások felhasználása a keresztény, istentiszteleten. Concilium egész 1976. februári száma
Teológia és irodalom. Concilium egész 1976. májusi száma
Karácsony és remény. Melléktermékek IX. 206-27.
Utópia vagy valóság. Kar. Aj. 1972. 167-89.
Mit olvassunk? Kar. Aj. 1973. I. 129-30.

B. Teológiánk tartalma

4. *Morálteológiai hangsúlyt teszünk*

Morálteológiai, értékelméleti hangsúlytevésünknek dogmatikai, lételméleti az alapja: abból indulunk ki, hogy az Isten szeretet. A Szentháromság a szeretet élete. A megtestesülés, a kereszthalál és a feltámadás célja, hogy életével a Fiú bemutassa nekünk ezt Szentháromságból való szeretetet, halálával tanúsítsa, hogy komolyan gondolta, amit mondott, feltámadásával pedig teljes biztosítékot kínáljon fel arra vonatkozóan, hogy nekünk az a jó, ha hallgatunk reá, azaz az általa elhozott szeretetre tesszük reá az életünket.

Így aztán nem a dogmatika vagy éppen a Szentírás mitológiátlanításában látjuk legfőbb feladatunkat, mert a hit tartalmának leglényegét a megtestesült Istentől közénk hozott, és az Atya tőlünk kívánt akarataként bemutatott jézusi szeretet-fogalom, ill. szeretetparancs elfogadásában látjuk.

Megerősít bennünket ebben a most születő latin-amerikai harmadik teológia, amely a jézusi szeretet-fogalom új értelmezése alapján határolja el magát az európai – észak-amerikai „második” teológiától.

Mi az ősi, a jézusi szeretet-fogalom alapján álló „első” teológiát képviseljük, s morál-teológiai alapon határoljuk el magunkat a harmadik teológia agresszív és a második teológia felemás szeretet-fogalmától.

Irodalom: Latinamerikai teológia. Concilium egész 1974. jún.- júl. száma
Karácsonyestünk. Kar. Aj. 1976.
Mit akart Jézus? Melléktermékek IX. 186-94.

5. Szeretet = társadalmi értelemben vett kicsi-alacsonyként szolgálni

Isten népe - a bázis népe; nincs helye e nép körében a de facto uralkodóknak, akik szükségképpen a közbüntvényesek, a más hatalmi rendre (a maguk hatalomra jutására) törekvők, a jézusi tanítást hirdetők keresztre feszítésében bűnrészesek. A jézusi kicsiség-alacsonyosság lelkiéleti értelmű is: arra törekedünk, hogy szolgáljunk. De nemcsak lelkiéleti, hanem társadalmi értelmű is: az evilági ország „hatalmi” fele nem a mienk, csak a „munka” fele. Pozíció helyett kreativitásra törekszünk: érték-termelésben fejtjük ki képességeinket, elégtjük ki Istennek-tetsző ambícióinkat.

Irodalom: KIO 67-69. 128-129.
A munkaviszonyról. Kar. Aj. 1976.

6. Szeretet = szegénységet vállalás - s ezt Krisztus nem tanácsolja, hanem parancsolja az életre bemeheítés feltételeként.

A szegénység sem csak lelkiélet jellegű (nem feltétlen ragaszkodás a ténylegesen birtokomban meghagyott és hasznélvezett javakhoz), hanem valóságos magamat szegényíteni akarás, életszínvonalamat csökkenteni akarás; mégpedig nemcsak saját országom legszegényebbjeinek, hanem elsősorban az éhezőknek a figyelembevételével. A gazdag ifjú nem lehet Jézus tanítványa, amíg oda nem adja vagyonát a rászorulóknak. Csak az a jézusilag megengedett gazdagság, amihez minden ember hozzájuthat. Az éhezők megsegítése személyes felelősségünk.

A jézusi, az „első” teológia középponti jelentőségű teológiai műkifejezése az „adni” ige. Ez a jézusi szeretet-fogalom kulcsszava, mert a Szentháromságban az isteni élet az adásban realizálódik.

Irodalom: KIO 9,53-7
A karitásról. Kar. Aj. 1975.VI.42-59
A szegénységről. Kar. Aj. 1976.

7. Szeretet = a fegyverekkel dolgozó politikai magatartásról lemondva szolgálni az emberek között a békességet.

A szeretet a jézusi tanításban mindenkire kiterjed, nekem lehetnek ellenségeim, én nem lehetek ellenséges senkivel szemben sem: Szeressétek ellenségeiteket. Nem vehetem el senkinek az életét, senkinek a javait. Jézus nem vevésre, hanem adásra tanított. A kard hüvelybe dugása nem célparancs, hanem teljesítési parancs. Ezért állította kategorikus formában, kivételt nem ismerően a maga sorsát tanítványaira vonatkozóan is: üldözni fognak titeket! Az ez ellen magát fegyverekkel biztosító keresztény=krisztusi – megcsúfolója a Krisztus nevének. Élesen szembenállunk az ennek szöges ellentétét képviselő harmadik, és a

„célparancsról” beszélő második teológiával. A Szentatya bogotai beszédének alapján állunk, amelyet az Evangélii nuntiandi-ban újra megvallott.

Irodalom: KIO 59-66, 124-5,130.

8. Szeretet = felbonthatatlan és termékeny házassági kötelék

A frigre lépő férfiről és nőről Jézus ugyanazt állítja, amit az Atyáról és önmagáról: „egy”. Az újránházasságot egyértelműen elvetette. Ezt természetesen minden emberről állítja, mert minden embert tanítványának akart. Mivel ez az egy-ség a Jézus hozta szeretet jele a világban, és az egyház a Jézus-tanítványok összessége, ezért nem nyilváníthatja „egynek” azokat a házasságú keresztényeket, akik nem tanítványok, nem is akarnak tanítványok lenni, csak templomi esküvőt akarnak.

Jézus tanítványai minden házasságon kívüli szexuális kapcsolatot híven Szent Pálhoz (1 Kor 6,15) paráznaságnak vallanak.

A legalább három gyermek vállalását nem cél-, hanem teljesítési parancsnak tekintjük.

Irodalom: KIO 74.

Szeretet és szexualitás. Kar. Aj. 1975.v. 41-54.

9. A szeretet = ember és ember között diszkriminációt nem ismerés

Tanítványainak Jézus azt a parancsot adta, hogy tegyék tanítványaivá az összes nemzeteket. Jézus népe kizárólag tanítványokból áll: a nők is, a laikusok is tanítványok. Az egyházon belüli szerepkörüket ennek következtében csak a képességeik és tényleges szolgálataik határozhatják meg. Vezetökké nem lehetnek az Isten népének őket elfogadó bizalma nélkül, ahogyan ezt hosszú századokon keresztül a püspökválasztás gyakorlata egyértelműen mutatja. Róma püspökének elsősége is csak ugyanebből a bizalomból forrasozhatik. A bizalomból senki sem zárható ki neme vagy családi állapota alapján. Jézus feleséges emberre bízta egyházát: a tizenkettő feleséges embert fogadott el a maga vezetőjének, elsőjének. A kollegialitásnak a bázisközösségtől kezdve érvényesülnie kell, az egymásra épülő szinteken keresztül egészen a Péter-utód kisközösségéig. A mindenkinek szóló Lélek hangjainak a Péter-utód által koordinált összességéből kell kikövetkeztetni, hogy mit kell az Egyháznak a mindenkori jelenben csinálnia. Ennek feltétele: mindenki mondhasa ki, mondja el a maga meggyőződését.

Irodalom: A jézusi célkitűzés szociológiai vonásai. Kar. Aj. 1974.III.134-54.

10. Szeretet = társadalom iránti elkötelezettség

Egész teológiai látásunk a reményre irányul, amely a transzcendens remény mellett hangsúlyt tesz az immanens reményre. Földi létünket nem tekintjük siralomvölgynek. Ez az immanens remény egyfelől a mindenkori jelenben is valósul már a százannyi testvér és nővér megkapása által bennünk. Másfelől pedig magunkévá tesszük az izajási-marxi „államelhalási” remény Krisztustól pontosított tartalmát, s bizakodunk abban, hogy a fentiekben megrajzolt szeretet-fogalom magunkban és egyre többekben megvalósulása által határértékszerűen haladunk Krisztus ígérete felé: a szelídeké lesz a föld. Nem a világállam létrehozása, azaz nem a fegyverek egy kézben összpontosulása a reményünk, hanem az, hogy egyre többen dugják hüvelyébe a kardot a csak adást ismerő szeretet nevében.

Irodalom: KIO 66,84,136.

C. Pasztorál-teológiánk

11. Az evangélium hirdetése minden keresztény egyetemes kötelezettsége

Történelmileg három hangsúlytevést különböztetünk meg az Egyház életében: a preszbiteriális (tanítási), a diakonális (jót-tevési) és a kontemplatív (imádkozási) hangsúlytevést. Jól látva a charismák (Istentől kapott képességeink országa építésére) különféleségét, tisztelettel nézünk a diakonális (pl. Teréz anya) és a kontemplatív hangsúlytevők életére, de mi a Jézus életében látott tanítványokat nevelő tanítás (preszbiteriális) hangsúlytevést tesszük a magunkévá, el nem feledkezve a rászorulókról (elsősorban az éhezőkről) és az intenzív imádkozásról.

Elutasítjuk tehát magunktól azt a szemléletet, hogy a laikusoknak inkább csak a társadalomban (munkahelyükön) és példamutató életükkel kell jel-szerepet betölteniök, az igehirdetés pedig inkább csak a szolgálati papság feladata. Jézus népe csak tanítványokból áll, akiknek a dolguk tanítónak lenni, hogy felebarátaikat tanítványokká, testvérekké formálják.

Irodalom: Evangélii nuntiandi
 KIO 77-78.

12. Isten népének családon túli legkisebb egysége a kisközösség

A plébániák egyezer-húszezer főnyi egysége nem lehet a családon túli legkisebb egység. A bázis (a hatalomból kimaradtak) népe csak akkor tudja kifejteni képességeit, ha erre a 6-12 főből álló kisközösségek lehetőséget nyújtanak. Ezek a kisközösségek elősegítik a tagok vertikális kapcsolatait (személyes istenviszony, első kötelék) tehát imádkozó közösségek. A kisközösségek második és súlyponti jellemzője, hogy segítséget nyújtanak a kinyilatkoztatás egyre mélyebb megismeréséhez, tehát tanuló közösségek. A harmadik jellemzője: nevel az apostoli munkára.

A horizontális kapcsolatok erősödését fontosnak tartjuk, de a fenti célkitűzések függvényében. A fenti feladatok teljesítése egyre inkább barátokká tesz minket, kohéziós mutatónk a vertikális kohézióknak függvényében növekedik.

Irodalom: Lelkipásztor marketing.
 Melléktermékek XII.302-22
 Kohéziós mutató Kar. Aj. 1976.
 Pasztorálteológia Kar .Aj. 1974.v.82-117.
 Közösségépítés Kar. Aj. 1973. III.3-45.
 A szociális kölcsönhatás a kiscsoportban Kar. Aj. 1975.VI.64-73.

13. A magányos és a közösségi imádkozás, s az aszkézis alapvető fontossága

Istent szeretés nincsen embert szeretés nélkül, de Istent szeretés nélkül képtelenek vagyunk a B. pontban kifejtett szeretetfogalom megvalósítására. Az egyre mélyebb személyes istenkapcsolatot szolgálja a közösségi imádkozás fejlődő gyakorlata, e tekintetben nyitott lélekkel akarunk tanulni korunk karizmatikus mozgalmától. A naponkénti elmélkedést nélkülözhetetlen eszköznek tekintjük hivatásunk teljesítéséhez.

Nem érjük be azzal a megállapítással, hogy az elmúlt korok aszkézise nem felel meg nekünk, nem is tévesztjük össze a keresztény szeretet megvalósításával járó önmegtagadásokat az aszkézissel (organikus aszkézis), hanem keressük a nekünk megfelelő önmegtagadási

gyakorlatokat, elsősorban az idő minél jobb felhasználását biztosító napirend készítésében és megtartásában.

Irodalom: KIO 81-83.
Szentlélekvárás Kar. Aj. 1976.
Önmegtagadás Kar. Aj. 1976.

14. A bűnbánat szentségének és a lelkivezetésnek a fontossága

Nem közösségi bűnbánati liturgiával akarjuk helyettesíteni az „automata” gyóntatásokat és gyónásokat, hanem erős második kötelékkel, amelyben reábízzuk magunkat egy általunk kiválasztott testvér segítő-ellenőrző szeretetére. Ha feloldozásra nem is kapott minden testvérünk jogi megbízatást, magát a lelkivezetést nem tagadhatja meg Jézus egyetlen tanítványa sem az őt erre megkérő testvértől.

Irodalom: KIO 80A.
Gondolatok a lelki vezetésről Kar. Aj. 1974. I. 67-76.
Ki lehet lelki vezető? Kar. Aj. 1976.

15. Állandó tanulás, szellemi termelés, a teológia megújítása

Mivel a Tanító (Jézus) tanítványai elsősorban az „ige szolgálói”, mindenkinek kötelessége a maga képességének megfelelő részt vállalni e 15. pont célkitűzéséből.

Ennek szolgálatában kiemelt eszköz-szerepe van a legrégebb keresztény írások gondos elemzésének, valamint a szöveg- és szó-analitikus tételeinek alapján az optimális szintetizálásnak, amely korunknak szólóan, s mégis a lehető legobjektívebben fogalmazza meg azt, amit ezek a szerzők tanítottak. Ily módon akarjuk a Jézushoz fűződő nagyobb hűségünk érdekében egyre tisztábban látni őseink Jézus-esemény-értelmezését, s ebből szemléletünket megújítani. Olyan keresztény tanítás-történetet akarunk szolgálni, amely őseink írásait nem az éppen érvényesülő szemléletet igazoló idézetgyűjtemény készítésére akarja felhasználni.

Irodalom: Hogyan olvassuk közösen a Szentírást. Teológia 1972.1.
A módszerről. Kar. Aj. 1975.IV.2.

D. Egyházhűségünk

16. Hangsúlytevésünk és egyházhűségünk

Az összes fentebbiekben kifejtett hangsúlytevésünkkel egyházunk megújulását akarjuk szolgálni. A dogmatikai tanításokat nem elvetni, hanem szeretethangsúly-központúvá kívánjuk tenni.

Mindezt a teljes egyházfegyelem vállalásával tesszük. Azaz az Egyház jelenleg érvényesülő törvényeit elfogadjuk: vasárnapot, pénteket meg kell tartani, csak pap oldozhat fel, csak pap misézhet, laicizált pap nem misézhet, nem áldoztatjuk az érvénytelen házasságban élőket. Fegyelemtöréssel nem kontesztálunk, hanem arra korlátozzuk magunkat, hogy érvelünk amellelt, amit helyesnek gondolunk.

17. Akarunk vigyázni a helyes stílusra

Az általunk meglátni vélt jézusi igazság egyházon belüli érvényesülésének a szolgálói akarunk lenni. Ennek a célnak kell irányítania a stílusunkat. Csak akkor nyerhetünk meg

valakit, ha nem akarjuk őt ellentétes nézetei miatt „összecsomagolni”. Különösen fontos ez, ha a szolgálati papság tőlünk eltérően gondolkodó tagjaival beszélünk. A kellő szerénység, a pökhendi hangvétel teljes mellőzése, a türelmes és a másik szavaira nagyon figyelő újra- és újrafogalmazása mondanivalónknak – ez a célravezető stílus.

Legyőzhetetlen tudatlanság nem jogosít fel kemény hangra, csak a belső hazugság, a Szentlélek elleni bűn. Ekkor jogosult a Jézusnál is tapasztalt kemény prófétai hangvétel. Erre azonban csak a szövegelni-tudás senkit sem jogosít fel: a kemény prófétai hangmegütésre csak a szövegelni tudás mögötti valuta, az életteljesítményünk adhat alapot, csak ez teheti kötelességünkké!

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 3.kötet